

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան ... 12 ժր.

Վեցամսեայ ... 6 «

ԱՐՏԱՍԱՀԱՆԱՆ

Երկու քիւ միկ ծրարով

Տարեկան ... 14 ժր.

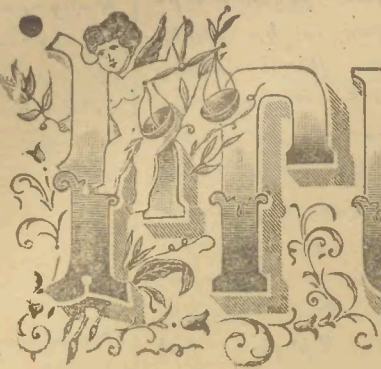
Վեցամսեայ ... 7 ժր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60
Վեցամսեայ 1.50Տօյառ «

ԿԱՆԵԻԿ

Ծանոցման սողը
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱՔ

ՀԱՍՏԻ

Redaction du journal

Ir vounk

VARNA (Bulgarie)

Редакция

НАБВСТНИКЪ

Иразунк

ВАРНА

Գրութաշարք եւ լեռ
տրութի

ԱԶԻ

Անցեալ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ
օրեր իրաւունք չը հրատարակուեցաւ.
որովհետեւ օրը սաստիկ ցուրտ եւ
փոթորկալից ըլլալէ զատ դրա-
շարներն ալ ակար էին. իսկ
շաբաթ օր արդէն չէինք կրնար
հրատարակել Ս. Միտենի տօներուն
պատճառաւ :

ԼԱԻ Է ԱՆԱԳԱՆ ՔԱՆ ԵՐԲԷՔ

«Ոչ զգոյցող անառա-
կը կը նմանի շուր ատած
նաւի մը, որ ոչ կրնայ
առաջ երթալ եւ ոչ ալ
ետ : »

Բարեկամ մը Ալֆրէտ տը
Միւսէի այս խօսքը կը ձօնէ
Վարդօյին, ատոր իր ընկերնե-
րուն ուզղած վերջին բաց նա-
մակներուն առթիւ :

Բայց ըստ մեզ, Վարդօյին
«զղլուժը» ու անոր իրենց սը-
խաղները հրապարակաւ խոստո-
վանիլը ուրախաւիթ պարագայ
մըն է, ոչ թէ «անառակ» մը
դարձի եկած ըլլալուն պատ-
ճառաւ այլ ատով այդ «անա-
ռակ»ին կուրօրէն հետեւողնե-
րուն սթափման առիթ մը ըն-
ծալուելուն համար : Մենք մեր
նախորդ թիւով բաժնէինք
թէ մեր մեծագոյն յոյսը հայ
ժողովուրդին սթափումին վրայ
է : Սիրելի է մեզ յուսալ թէ
Վարդօյի այդ նամակները կարգ-
մը միամիտ հետեւողները պիտի
արթնցնեն իրենց իպոթիզա-
կան քունէն : ասոնք իրենց
վարդապետին այսօրուան խոս-
տովանութիւնները պիտի բազ-
դատեն անոր երէկուան քարո-
զածին ու առաջնորդած սխալ
ճամբային հետ : Այն դառն
իրողութիւնը որ արեան լի-
ճերու վերածեց ամբողջ ծա-
րօնը, կը յուսանք թէ, կա-
րող պիտի ըլլայ կուսակցամո-
լութեան մշտնջ փարատել
Դաշնակցական հետեւորդներու
աչքերէն, և ցոյց տալ ասոնց
թէ այդ խմբակին մինչև հի-
մա հետեւած ճամբան սխալ է

և կործանարար :

Ազգային ներկայ աղետալի
վիճակին առջև ներքի չէ
այլևս կուսակցական ետեւեանց
վրայ յաճախել : Վարդօն ինչ
յետին միտք ալ ունենայ ի-
րենց երէկի սխալը այսօր
խոստովանելուն մէջ, կը ծա-
փենք զինքը, «լաւ անառակ»
քան երբէք» ի սկզբունքով : Ի-
բր զղլուժ յայտնող «անառակ»
մը, որ նոր մորթով մը, նոր
ծրագրով մը կը ներ-
կայանայ իր ընկերներուն :
Նա այլևս կը պահանջէ իր
կուսակցներէն որ «ներանք
մինչև Ընդհ. ժողովը ոչ մի
ապստամբական քայլ չանեն,
ուր որ էլ լինի, որովհետեւ
ուժեղ, զօրաւոր, Թուրքիան
եւ Եւրոպան ցնցող գործ կարճ
միջոցաւ անկարելի է անել,
իսկ փոքրով ոչ միայն չէ կա-
րելի Եւրոպական միջամտու-
թիւն ձեռք բերել, այլ եւ
կարելի է թէ ժողովուրդին և
թէ կազմակերպութեան վնաս
հասցնել : » Նոյն Վարդօն կը
յանձնարարէ իր ընկերներուն
«պահանջել ձեռնհաս մարմին-
ներէց որ Դաշնակցական գոր-
ծիչներին, պրօպականտիստնե-
րին եւ թերթերին խստիւ
արգիլեն, նոյն իսկ պատժել
սպառնալով, հակառակորդների
առջև կուսակցութիւնը գործօն
ցոյց տալու, դրամ հանգանա-
կելու և համակիրներ սրտալու
համար հրապարակի նիւթ դա-
ձնել այնպէս վայրերի անուն-
ները, որոնցում ապստամբա-
կան գործի պատրաստութիւն-
ներ են տեսնուում : »

Ի միջի այլոց, Վարդօյի ներ-
կայացուցած սա վերի պահանջ-
ները Դաշնակցութեան մինչև
ցարդ հետեւած դրութեան ազ-
գայնաս ու սխալ ըլլալը կը
մատնանշեն և պարտք կը դնեն
առկէ յետոյ որ խոհեմ ուղղու-
թեան մը հետեւին : Անշուշտ այս
խելացի խորհուրդը նոր չէ որ
կը տրուի Դաշնակցականներուն :
1896 էն ի վեր հայկեափոխա-
կաններու մէկ կարևոր մասը,

չատ մը ազգային հին ու փո-
ճառու գործիչներ և հրապարա-
կագիրներ — ինչպէս և մենք —
տուած են ու կուտան մինչև
այսօր սակայն այդ բոլորին
նոյն Վարդօն կոյանոցային դար-
շութիւններով կը պատասխանէր
դեռ երէկ իսկ այսօր ուրախա-
լի է որ ետ կառնէ սոս զանդու-
ղիւ իր հայրանքները, եւ կըն-
դունի այն ծրագրային սկզբ-
բանքները որոնք արդէն գըլ-
խառը հիմքեր կը կազմեն Վեր-
հանակեան, Արմենական և Միու-
թեանական կուսակցութիւննե-
րու ծրագրերներուն ու գործե-
լակերպին :

Ահա այս պարագան է որ մեզ
կուրախացնէ, քանի որ ասով
յիշեալ երեք կուսակցութիւննե-
րուն և դաշնակցական վարդօին
միջեւ հիմնական սկզբունքներու
անհամաձայնութիւնը կանհտա-
նայ, որով կը դիւրանայ նաեւ
Միութեան գործը, Ուստի, եթէ
Վարդօն իր նոր մորթին տակ
մանանխի հատի չափ անկեղ-
ծութիւն ունի, իր զլխաւոր
շանքը ի գործ դնելու է Միու-
թեան հող պատրաստել իր դեռ
երէկ մտրեցուցած ընկերներու
մտքին մէջ, իսկ անոնց սըր-
տէն եղբայրասեցութեան այն
որոնները զորս ինք ցանած է իր
թերթով ու լեզուով ու խոստո-
վանիլ փորթուգալեանի, Չաքըր-
եանի և ուրիշ հրապարակագիր-
ներու ու գործիչներու գէժ իր
ըրած լիբը յարձակումներուն
անիրաւ լինելը : Առանց այս
տարրական պարտքն ալ կատա-
րելու Վարդօն իր խոստովա-
նութիւններով կարող չպիտի ըլ-
լայ իր մեղքը քաւել յայտ հայ
ժողովուրդին և ոչ ալ ազդել
ու սթափեցնել իր ընկերները :

ՍԱՍՈՒՆ

Մուշ 25 Նոյեմ. 1904

Սասունցիներու վրայ ի գործ
դրուած բռնութեանց պատճառաւ,
ասոնք սկսած են գաղթել :

Լեռները եւ հովիտները ձիւնով
ծածկուած են :

Կառավարութիւնը արգիլեց Սա-
սուն պաշար փոխադրելը :

Ս.Է.Լի զիւրին է եղանակին
խոստովանել սովալ քան հանդու-
րել Սասուն հաստատուած գործե-
րու խժգժութիւններուն :

Կառավարութիւնը Սասոյ ժողո-
վուրդը կ'չխառնէ, առանց որ եւ է
վարձատրութեան, փոխադրելու պա-
հակագործին պաշարները, միւրքնե-
րը եւ վառելանիւթերը :

Շաբաթ մը կայ որ զօրքերը Մու-
շէն Սասուն գացին : Շէնիկի մէջ,
որ անոնք երկու օր մնացին կը
ծեծէին, կը նախատէին հայերը, կապ-
րէին ասոնց հաշտն եւ զանոնք
զիւզէ գիւղ կը քայքայէին գործա-
ծելով բեռնարած կենդանիներու
պէս : Միեւնոյն պահանջները ըրին
Սէմալի մէջ : Սասունցիներու բո-
ղոքին զինուորները կը պատաս-
խանէին թէ բեռնակիր կենդանի-
ներու նման զիրենք պիտի գործածեն :

Այս անգլութիւններէ ստիպալ
կարգ մը բնտանիքներ Շէնիկէն,
Սէմալէն եւ Մշոյ գաղտի Աղբ գիւ-
ղէն գաղթեցին : Կը վախճուի որ
այս գաղթումը ընդհանրապէս գաղթ-
ման միեւնոյն լուրբը մեզ կը
հասնին Տալուրիկէն : Նոյեմբեր 13 ին
զինուորները քանդեցին հինգ առ-
ներ Տալուրիկի մէջ, երկու Հէլա-
զինքի մէջ, երեք Հարթի մէջ, եւ
անոց ատոյցները ատին տա-
րին իբր վառելափայտ գործածե-
լու համար : Այս անգլութիւն-
ներէն աղատելու մտքով Տալուրի-
կի էջու. թողեցինք գաղթեցին
Բուրք եւ Բլանդի գիւղերը :

Այս բոլոր բարբարոս հալածանքնե-
րը ուրիշ նպատակ չունին բայց
եթէ ստիպել Սասունի բնակիչները
իրենց լեռները ձգելու, Հոստուտի
բնակիչները Գէրթմանք փախան :
Դրալինկէն ալ շատ Հայեր Հաբ-
խի փախած են :

Ժողովուրդին վիճակը բացարձա-
կապէս անտանելի եղած է : Տալու-
րքերու հաւաքումը ամենայն խա-
տուկեամբ ի գործ կը դրուի եւ
բնակիչները սաստիկ մտահոգութեան
ենթարկած է : Ոստիկանները այն
աստիճան անգլութիւններ կը գոր-
ծեն որ չափ ու սահման չունի :
այր եւ կին անոնց բարբարոս բռ-
նաբարութեանցը կենթարկուին, ա-
սոնց բերանը աղբով կը լեցնեն, կը
թքեն, կը ծեծեն, կանապա-
ւեն, զանոնք կը չարչարեն պաղ
ջուրի մէջ ձգելով եւ այս կեր-
պով, անոնց վճարել կուտան տուր-
քեր որոնք արդէն անգամ մը վը-

ճարտարական և փողոցային գործերի
համար 1876 թ. հունիսի 1-ին հրապարակված
կարգիչի համաձայնությամբ

(Երևանի քաղաք)

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ՍԵ

Մարկային հայեր

Մեր հայերեն անունները, լեզուի
վերաբերյալ համայն աշխարհի գիտելիք,
ուսման հայերեն լեզուի հայերենի
կողմնակից լեզուի պատմությունը կը
զգուշացնի այդ յուրահատկության թել-
առու լինելը մեծամեծ ցանկությամբ
իսկ է կան օտարություններ մեջ,
զուգահեռ հայերենի մեջ այն-
պիսի մասնաւոր անձինք եւ ընտա-
նիքներ, որոնք բաւական անգործ
գրութեան մեջ են եւ ցաւ ու
անանջաբ քիչ ունին կամ գրելիք
չունին: Բայց մէկ հատիկ հայ
չը կայ աշխարհիս վրայ, որ շատ
կամ քիչ չը կսկծայ Տաճկաստանի
եւ Ռուսիոյ մէջ իր տառապող
հայ եղբորը մասին: Սակայն այդ
աղէկառն ցաւակցութիւնը թէ եւ
զուտ ու մաքուր եւ շատ տարա-
ծաւած է մեր հայերէն սրտին մէջ,
այնուամենայնիւ անկէ ակնկալուած
բնական պատուը չի տար, որով-
հետեւ օրինաւոր կառավարութիւն
չունինք եւ մեզմէ ամեն մէկը, ա-
ռանձնացած իրեն համար կապի:

Մերիկ հայեր, ասանկ մնա-
լը լաւ չէ: Եկէ՛ք, մենք Պուլ-
կարիոյ կամ գոնէ վառնայի հայե-
րս մի բարոյական ընկերութիւն
կազմենք հայր հայուն օգնելու նը-
պատակաւ: Երբ ինքներս նեղու-
թեան մէջ կըլլանք, կուզենք ու-
րիշները մեզ օգնեն: Ուրեմն բո-
լորական սուրբ սկզբունք է ընել
ուրիշներուն ինչ որ կուզենք ու-
րիշներն ընեն մեզ: Եկէ՛ք ուխտ
ընենք իրեւ մի ընտանիք եւ մեզ-
մէ իւրաքանչիւրն իրեւ այդ ըն-
տանիքի անդամ ընտանեկան պար-
տականութեամբ եւ յարաբերութեամբ
ապրինք իրար հետ մեր օտարու-
թեանը մէջ: Մեզ յիշապատող ժո-
ղովրդները տեսնելով մեր քաղա-
քովարի եւ բարոյական կենցաղա-
վարութիւնը մեզ կը պատուեն, իսկ
եթէ մեզ չը պատուեն ալ՝ հոգ չէ,
արդէն մեր խիղճը մեր անկեղծ
եղբայրներէն պատճառաւ մեզ կը
վարձատրէ լիութի: Այս ընկերու-
թեան թող ոչ ոք անդամ չըլլայ
այն մտքով որ իրեն օգնեն, այլ
որ ինքն օգնէ: Եկէ՛ք ունենանք մի
ժողովատեղի, ուր ստէպ ստէպ
ժողովունք մենք անդամներս այլ
եւ այլ ընթացիկ խնդիրներու վը-
րան խօսակցելու ազատութիւն եւ ազ-
նիւ կերպով: Ամեն անգամ ընտը-
րենք մի նոր նախագահ՝ ժողովը
կառավարելու: Ունենանք նաեւ
ընդհանուր ժողովներ բարոյական,
գիտական եւ ազգային նիւթերու
վրայ ատենաբանելու: Շարաքական
կամ ամսական տուրք մը վճարենք
Ընկերութեան նպատակն ըլլայ

Ա. Կարօտ հայուն նիւթապէս օգ-
նել:

Բ. Անբոք հայուն համար գործ
ճարելու ջանալ:

Գ. Հայրենացի թշուառներուն դը-
րամ խրկել:

Դ. Թափառական հայ զաւակնե-
րուն դպրոց երթալուն համար հոգ
տանիլ:

Ե. Մեր հայ դպրոցներու կողմ
ու կանոններ վրայ հակել ու ան-
կարգութիւններն ու խռովութիւն-
ներն հեռացնելու աշխատիլ

Զ. Ընկերութեան անդամները
պարտաւոր են

1. — Անբարոյականութենէ հեռու կե-
նալ:

2. — Արեւելոյցութիւնն ատել:

3. — Միշտ ճշմարտասփօս ըլլալ:

4. — Իր գործին ու պաշտօնին մէջ
մեր ու հաւատարմ գտնուիլ:

5. — Աշխատիլ պարտք չընել, իսկ
ըրածը կարգին վճարիլ:

6. — Տգեղ խօսքեր չը գործածել ոչ
ոքի դէմ:

7. — Վէճերէ ու կոիւնքէ հեռանալ,
բայց անկարելի եղած ատենը վէճը
ընկերութեան դատարանին յանձ-
նել ու ընկերութեան վճիռովը գոհ
ըլլալ:

8. — Ուսումնական անձինք անա-
չառ ու ձրի յօդուածներ գրեն
հայ թերթերու ու օտար լրագիրնե-
րու մեր ազգի շահուն համար:

9. — Հայկական խնդրոյն համար օ-
տար ու հայ գործիչներուն շնոր-
հակալութեան ու խորախոսական
հեռագիրներ տալ, նամակներ գրել
ու քննանք խրկել:

Օտար երկրներու մէջ այսպիսի
ընկերութիւն կ'աւելնի մենք հա-
պաճեցանք մեր յառաջդիմութիւնը
ու օրինաւորութիւնը, միանդամայն
կը վարժուինք բարձրագոյն կանո-
նաւորութեան, բարոյականութեան
ու ազնուութեան:

Ուրեմն սկսինք:

Ա. Ս. Մ. Ի. Ռ. Ա. Ն. Ա. Ն.

ԲԱՆԱԲԱՆԻ ՈՐԲԵՐԸ

ՅՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐԻՔԵՐԸ

Ժամանակ մը որոշապէս սա եղաւ
հեղինակաւորութեան քաղաքականու-
թիւնը: «Մենք Մակեդոնիան աշ-
խարհակալելու չափ զօրաւոր չենք
կրնէին Աթէնքի մէջ, զոնէ գործը
անպէս մը կարգադրենք որ մեր
գրաքննները չտրեմք անոր»: Թուր-
քերը խիստ մեծ ծառայութիւն մը
կրնային ընծայել անոնց այս նըպա-
տակին: Հետեւաբար 1903 եւ 1904
ին շարունակաւ «Երեւանի թիւն»
մը տեղի ունեցաւ Աթէնքի եւ Կ.
Պոլսոյ միջեւ: Եւ այս բանը կըլ-
լար բացէ ի բաց: Յունական լը-
րագիրները լրջօրէն ու բացայայտ
կերպով կը յայտարարէին թէ Պուլ-
կարներու կողմէ հրատարակուած
թիւթական հարստահարութիւնը ատա-
պել մըն էր, եւ թէ ճշմարիտ
հարստահարիչները պուլկար աւա-
զակներն էին: Կարեւոր անձնա-
ւորութիւններ (ի միջի այլոց Պ.
Բաղդադի Ելէն Նիզադի Նախա-
գահը) այդպէս կը խօսէին թէ Ա-
թէնքի մէջ 1903 թ. Միւնիսթ
ատեն յոյն երեւանագիր իրենց
ծառայութիւնները կը նուիրէին
Սուլթանին: Օսմանեան պատուա-
նշանները կը տեղային Սահմանա-
դրութեան հրապարակին բոլորաթիւ
եւ մասնաւոր պատուիրակութիւն-
ները զանոնք կը բերէին: Յոյները
չպահեցին այս ժամանակներու յի-
շատակը: Կամ թերեւս անոնց քա-
ղաքագետները կերեակալին թէ ա-
նոնք մոռցուեցան:

Իրօք անոնց ընթացքը բոլոր-
բովին տարբեր է այժմ: Անոնց
ըսածին նայելով եւ ոչ ժամանակ
մը Յոյները բարեկամ չեղան Թուր-
քերուն: Ասոր ապացոյց կը բերեն
սա թէ 1453 էն ի վեր, անոնց
ցեղը միշտ կուտած է թրքաց հետ
եւ թէ վերջին մայիս ամսոյ մէջ դեռ,
Զմիւռնիոյ միջադէպը «հաստատեց
թէ պարզ քաղաքավարութիւնն իսկ
միշտ չէր պահուել, գոնէ երկու
կողմերէն մէկէն» (պ. Տէլիեանի
յայտարարութիւնը. «Թան» լրագիր,
26 դեկտեմբեր 1904) Միւնիսթ իսկ
չեն քաշուիր քսիլէ թէ, Պուլկար-
ներն են որ, «հեղինակաւորութիւնը
խանդավառ համար, երբեք ետ կեցած
չեն Սուլթանին հետ համաձայնու-
թեան մը գալէ» (Մարքէս լրագիր, 5 դեկտեմբեր 1904)
Միւնիսթ դաշնագրութիւններ չ'են բոլոր
այն դաշնագրերը կնքուած Թուր-
քիոյ ու պուլկարիոյ միջեւ, բոլոր
այն համաձայնութիւնները Սօֆիայի
ու Կ. Պոլսոյ միջեւ, որոնց հետեւ-
ութիւնն եղաւ որ Պուլկարեան
ճամբը իր պահեստազօրին մէկ
մասը, եւ Թուրքիան ալ իր սահ-
մանապահութիւն մէկ կողմէն գործը
քաշեց: Այս համաձայնութիւննե-
րուն մէկ համար (այն որ ստորա-
գրուեցաւ Սուլթանի մէջ ծրագրին
հրատարակութեան հետքը), ուրիշ
նպատակաւ չը կնքուեցաւ, յոյն
լրագիրներու ըստին նայելով, եթէ
ոչ բարենորոգումներու իրազեկումը
խափանելու համար: Արդ, յայտնի է
որ Սուլթանի միջոցով ծրագրէն հետք,
Պուլկարիոյ քաղաքականութիւնը
կայացաւ բարենորոգումներու գոր-
ծադրութեան սպասելու մէջ, թէեւ
շատ հաւատք չունէր այդ մասին,
բայց թէ Պուլկարեան ու եւէ կեր-
պով ջանացած է բարենորոգումնե-
րու գործադրութիւնը արգիլել, այդ
տեսակ բան մը Յոյն մը միայն
կրնար երեւակայիլ կամ հասկնալ:
Եւ խիղճը չը նշմարէր իր յայտ-
նած այդ սխալ կարծիքին հետեւ-
ւանքները, այն թէ բարի կամեցո-
ղութիւնը չէ որ կը պակսէր թրքաց
եւ թէ եթէ Պուլկարներն արգիլը
չըլլային, Սուլթանի միջոցով
գործադրուած պիտի ըլլար: (1)

Յունական յայտարարութեանց կեղ-
ծութիւնը ամբ յայտնի է: Յոյներուն
կեղծաւորութիւնը արդէն պէտք
չունի ապացուցուելու: Այս մարդիկը
որ այնչափ զիջեցին ժողովրդական
յատկութիւններն ունին, բայց ունին
նաեւ իրենց այդ յատկութեան թե-
րութիւնները: Խորագէտ են, բայց
անոնց խորագիտութիւնը նեղութեան
կը հասնի: Հանձնարիլ են, բայց եր-
բեմն ալ չափէ աւելի վարպետորդի:
Մտադի են, բայց անոնց այդ շնորհ-
քը թեթեւամտութեան կը մօտենայ:
Հայրենասէր են, բայց անոնց հայրե-
նասիրութիւնը գերաւ հայրենաստ-
ութեան կը փոխուի: Ընդունակ են
զգածուելու, ալ քիչ մը փոփոխա-
միտ են եւ մոռացկոտ անցեալ
վայրկեաններն անհամար:

Այլքս առաջ ունիմ խիստ հե-
տաքցաւոր գրող մը լուսանը-
կալը, որուն վրայ յունական խաչը
ու օսմանքներու մահիկը քով քովի
կեցած են: Դրօշին վերի մասը
զարդարուած է թուրք տառերով
իսկ վարի մասը յոյն տառերով
արձանագրութեամբ: Այդ յունական
գրուածն է. զոր 1876 թ. (Սերպո-
թուրք պատերազմի միջոցին), սերպ
բանակին մէջ կուտող Պուլկար կա-
մաւորները խիցին Յոյն կամաւոր
ները ջողատէ մը, որ թրքաց հետ
ի միասին կը կուտէր: Այս գրո-
շակը այժմ կը գտնուի Սօֆիայա

մը Յոյները բարեկամ չեղան Թուր-
քերուն: Ասոր ապացոյց կը բերեն
սա թէ 1453 էն ի վեր, անոնց
ցեղը միշտ կուտած է թրքաց հետ
եւ թէ վերջին մայիս ամսոյ մէջ դեռ,
Զմիւռնիոյ միջադէպը «հաստատեց
թէ պարզ քաղաքավարութիւնն իսկ
միշտ չէր պահուել, գոնէ երկու
կողմերէն մէկէն» (պ. Տէլիեանի
յայտարարութիւնը. «Թան» լրագիր,
26 դեկտեմբեր 1904) Միւնիսթ իսկ
չեն քաշուիր քսիլէ թէ, Պուլկար-
ներն են որ, «հեղինակաւորութիւնը
խանդավառ համար, երբեք ետ կեցած
չեն Սուլթանին հետ համաձայնու-
թեան մը գալէ» (Մարքէս լրագիր, 5 դեկտեմբեր 1904)
Միւնիսթ դաշնագրութիւններ չ'են բոլոր
այն դաշնագրերը կնքուած Թուր-
քիոյ ու պուլկարիոյ միջեւ, բոլոր
այն համաձայնութիւնները Սօֆիայի
ու Կ. Պոլսոյ միջեւ, որոնց հետեւ-
ութիւնն եղաւ որ Պուլկարեան
ճամբը իր պահեստազօրին մէկ
մասը, եւ Թուրքիան ալ իր սահ-
մանապահութիւն մէկ կողմէն գործը
քաշեց: Այս համաձայնութիւննե-
րուն մէկ համար (այն որ ստորա-
գրուեցաւ Սուլթանի մէջ ծրագրին
հրատարակութեան հետքը), ուրիշ
նպատակաւ չը կնքուեցաւ, յոյն
լրագիրներու ըստին նայելով, եթէ
ոչ բարենորոգումներու իրազեկումը
խափանելու համար: Արդ, յայտնի է
որ Սուլթանի միջոցով ծրագրէն հետք,
Պուլկարիոյ քաղաքականութիւնը
կայացաւ բարենորոգումներու գոր-
ծադրութեան սպասելու մէջ, թէեւ
շատ հաւատք չունէր այդ մասին,
բայց թէ Պուլկարեան ու եւէ կեր-
պով ջանացած է բարենորոգումնե-
րու գործադրութիւնը արգիլել, այդ
տեսակ բան մը Յոյն մը միայն
կրնար երեւակայիլ կամ հասկնալ:
Եւ խիղճը չը նշմարէր իր յայտ-
նած այդ սխալ կարծիքին հետեւ-
ւանքները, այն թէ բարի կամեցո-
ղութիւնը չէ որ կը պակսէր թրքաց
եւ թէ եթէ Պուլկարներն արգիլը
չըլլային, Սուլթանի միջոցով
գործադրուած պիտի ըլլար: (1)

Յունական յայտարարութեանց կեղ-
ծութիւնը ամբ յայտնի է: Յոյներուն
կեղծաւորութիւնը արդէն պէտք
չունի ապացուցուելու: Այս մարդիկը
որ այնչափ զիջեցին ժողովրդական
յատկութիւններն ունին, բայց ունին
նաեւ իրենց այդ յատկութեան թե-
րութիւնները: Խորագէտ են, բայց
անոնց խորագիտութիւնը նեղութեան
կը հասնի: Հանձնարիլ են, բայց եր-
բեմն ալ չափէ աւելի վարպետորդի:
Մտադի են, բայց անոնց այդ շնորհ-
քը թեթեւամտութեան կը մօտենայ:
Հայրենասէր են, բայց անոնց հայրե-
նասիրութիւնը գերաւ հայրենաստ-
ութեան կը փոխուի: Ընդունակ են
զգածուելու, ալ քիչ մը փոփոխա-
միտ են եւ մոռացկոտ անցեալ
վայրկեաններն անհամար:

Այլքս առաջ ունիմ խիստ հե-
տաքցաւոր գրող մը լուսանը-
կալը, որուն վրայ յունական խաչը
ու օսմանքներու մահիկը քով քովի
կեցած են: Դրօշին վերի մասը
զարդարուած է թուրք տառերով
իսկ վարի մասը յոյն տառերով
արձանագրութեամբ: Այդ յունական
գրուածն է. զոր 1876 թ. (Սերպո-
թուրք պատերազմի միջոցին), սերպ
բանակին մէջ կուտող Պուլկար կա-
մաւորները խիցին Յոյն կամաւոր
ները ջողատէ մը, որ թրքաց հետ
ի միասին կը կուտէր: Այս գրո-
շակը այժմ կը գտնուի Սօֆիայա

մը Յոյները բարեկամ չեղան Թուր-
քերուն: Ասոր ապացոյց կը բերեն
սա թէ 1453 էն ի վեր, անոնց
ցեղը միշտ կուտած է թրքաց հետ
եւ թէ վերջին մայիս ամսոյ մէջ դեռ,
Զմիւռնիոյ միջադէպը «հաստատեց
թէ պարզ քաղաքավարութիւնն իսկ
միշտ չէր պահուել, գոնէ երկու
կողմերէն մէկէն» (պ. Տէլիեանի
յայտարարութիւնը. «Թան» լրագիր,
26 դեկտեմբեր 1904) Միւնիսթ իսկ
չեն քաշուիր քսիլէ թէ, Պուլկար-
ներն են որ, «հեղինակաւորութիւնը
խանդավառ համար, երբեք ետ կեցած
չեն Սուլթանին հետ համաձայնու-
թեան մը գալէ» (Մարքէս լրագիր, 5 դեկտեմբեր 1904)
Միւնիսթ դաշնագրութիւններ չ'են բոլոր
այն դաշնագրերը կնքուած Թուր-
քիոյ ու պուլկարիոյ միջեւ, բոլոր
այն համաձայնութիւնները Սօֆիայի
ու Կ. Պոլսոյ միջեւ, որոնց հետեւ-
ութիւնն եղաւ որ Պուլկարեան
ճամբը իր պահեստազօրին մէկ
մասը, եւ Թուրքիան ալ իր սահ-
մանապահութիւն մէկ կողմէն գործը
քաշեց: Այս համաձայնութիւննե-
րուն մէկ համար (այն որ ստորա-
գրուեցաւ Սուլթանի մէջ ծրագրին
հրատարակութեան հետքը), ուրիշ
նպատակաւ չը կնքուեցաւ, յոյն
լրագիրներու ըստին նայելով, եթէ
ոչ բարենորոգումներու իրազեկումը
խափանելու համար: Արդ, յայտնի է
որ Սուլթանի միջոցով ծրագրէն հետք,
Պուլկարիոյ քաղաքականութիւնը
կայացաւ բարենորոգումներու գոր-
ծադրութեան սպասելու մէջ, թէեւ
շատ հաւատք չունէր այդ մասին,
բայց թէ Պուլկարեան ու եւէ կեր-
պով ջանացած է բարենորոգումնե-
րու գործադրութիւնը արգիլել, այդ
տեսակ բան մը Յոյն մը միայն
կրնար երեւակայիլ կամ հասկնալ:
Եւ խիղճը չը նշմարէր իր յայտ-
նած այդ սխալ կարծիքին հետեւ-
ւանքները, այն թէ բարի կամեցո-
ղութիւնը չէ որ կը պակսէր թրքաց
եւ թէ եթէ Պուլկարներն արգիլը
չըլլային, Սուլթանի միջոցով
գործադրուած պիտի ըլլար: (1)

Յունական յայտարարութեանց կեղ-
ծութիւնը ամբ յայտնի է: Յոյներուն
կեղծաւորութիւնը արդէն պէտք
չունի ապացուցուելու: Այս մարդիկը
որ այնչափ զիջեցին ժողովրդական
յատկութիւններն ունին, բայց ունին
նաեւ իրենց այդ յատկութեան թե-
րութիւնները: Խորագէտ են, բայց
անոնց խորագիտութիւնը նեղութեան
կը հասնի: Հանձնարիլ են, բայց եր-
բեմն ալ չափէ աւելի վարպետորդի:
Մտադի են, բայց անոնց այդ շնորհ-
քը թեթեւամտութեան կը մօտենայ:
Հայրենասէր են, բայց անոնց հայրե-
նասիրութիւնը գերաւ հայրենաստ-
ութեան կը փոխուի: Ընդունակ են
զգածուելու, ալ քիչ մը փոփոխա-
միտ են եւ մոռացկոտ անցեալ
վայրկեաններն անհամար:

Թանաքաւորն մէջ: Եւ ահա ինչ
որ կրնար ապացուցանել թէ 1876
ին յայտնիք 1453 էն հետքը) կային
գոնէ մաս մը Յոյներ որոնք Թուրքը
չէին նկատիր իր Ժառանգական Թշ-
նամբ մը:

Մորիս Բան
(Լ. Երօթէլէն)

Պ. ԷԳՆԱՆԻ ՈՐԲԵՐԸ

«ԻՐԱՆԻՆԻ»-Ի ԽՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Իրաւունք թերթի թիւ 90-95 ի մէջ
պ. Էլմասեան, անձ մը, որուն
իր շքանշանութեան մէջ բարեբաւած
եմ, իր երեւակայութեան ու կար-
ծիքին վտանգ, առանց որոշ փաստ
մուտնաւոր, զիս նկատելով իրեւ
«Շարժում»-ի յօդուածագիր պ. Շը-
րալը, կուզէ, կը ձգնի, կը փոր-
ձուի մրտախ զիս ու այդպիսով
իմ դերժաստանը:

Իր պ. Էգնանի որբերուն խնդ-
րոյն առթիւ գրածներուն բառ մը
չունիմ իրեւ պատասխան, ասի
պ. Շրալի պարտականութիւն է,
էգնանի որբերուն խնդրոյն մէջ
եւ ալ վիզը, Եւ Կը վերա-
պահեմ վկայութիւն ա'յն օրուան երբ
առեալք մը հրաբուրմ, Հոս կու-
զեմ պատասխանել Էլմասեանի ինծի
զէմ քրած ձրի ամբաստանութեանց:

Ա. — Էլմասեան կը ստէ ըսելով
որ ես իրեն 40 ֆր. տուած եմ
15 ֆր. տոկոսով, ես զինքը պա-
հած եմ երկու ամիս փարիզի մէջ
հազցնելով եւ կերակրելով, առ-
կէ դուրս 70 ֆր.: Ընդէ տուած
եմ իրեն՝ իր սենեկի վարձքն եւ
զրպանի ծախքն համար, երբ ինձ
մէ գրութիւն մուգեց, սիրով առեի
իրեն, ըսելով որ 70 ֆր. առեւ-
լիք ունէի եւ ուրիշ չ'իշխ: Այդ-
պէս ըրի, որովհետեւ իրեն կերա-
կուր եւ հաղուստ տուած էի, ոչ
թէ ետ առնելու մտքով ալ ինչ-
պէս մարդ կուտայ աղքատի մը:
Կը զարմանամ որ պ. Էլմասեան
այդ «յաւախտապէս չ'ոտոցուելիք բա-
րեք» (իր խօսքով) որ արտասանած
է ուրիշներու առջեւ) այսօր այն-
քան տարբեր կերպով ներկայացնէ
Բ. — Էլմասեանի պ. Էգնանի
քով մտնելու պատճառը ես եմ հ-
ղած, խնդրելով եւ միջնորդելով
Տէր Վառձապուհի,

Զօպանեանի եւ Տէր-Միքայէլեանի
քով, այդ անձիւր պատասխան
իմ ըսածներս հաստատել, երբ ատ-
եանի մը տալիս կանչուին: Բայց
որքան երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ
ես պատճառ չըլլայի Էլմասեանի
օրբերուն ուսուցիչ ըլլալուն: Ան-
շուշտ, որբեր հիմա Պոլիս չ'պիտի
ըլլային: Որբերուն Պոլիս երթա-
լուն եւ Թուրք կաթով յաճնուե-
լուն մէջ յանցաւորը, իմ համո-
զումով, Էգնանեանն առաջ Էլմաս-
եանն է, այս ըսածս պատրաստ եմ
հաստատել՝ նոյնպէս ատեանի մը ա-
ռաջ:

Գ. — Զօպանեանն արտօնուած եմ
ըսել որ Էլմասեանի եւ իր մէջ
եղած խօսակցութեան նկարագրու-
թիւնը հիւրուրանք մէջ: Զօպան-
եան իր գոհն առջեւն է ընդունած
Էլմասեանը եւ միայն երկու վայր-
կեան խօսած է անոր հետ, ուրիշ
կերպ չ'ի կր

մասին խոսածները լսելէ եւ հաստատելէ յետոյ անոր նկարագրին հաւատարմէ կը պիտի բլլար՝ եթէ զայն իր առջեւն առնէր եւ անոր հետ խօսէր : [վա՛շ]

Դ. — Սո՛ւտ է որ ես էգնանահանի պացած եւ որբերու ուսուցիչ կամ հսկիչ բլլալու 40 ֆր. աւտակամով պաշտօն ուզած բլլամ : Ես պ. էգնանահանի գացած եմ իրեն հետ որոշուած ժամադրութեան մը համաձայն եւ խոսած ենք ժամուկէս : Ես ըսած եմ որ էլմասեանը հանելով աղոց խնդրանքին համաձայն իրը ուսուցիչ առնէ ճեմարանի սաներէն պ. Մամբրէ Մէնտէնճիկեան : Թուած եմ աղոց Պօլիս ուղարկուելու վտանգները եւ խնդրած եմ հակառակ պարագային զանոնք ուղարկել Վենետիկ կամ Վիեննա : Էգնանահան նախ զլրացած է, ներգացած ձեւ մուշեհալով որ որբեր իրեն չեն համազոտ ժամանակին բայց անոնց վեցը Պօլիս ուղարկուելն յետոյ իր սխալը ըմբռնած է եւ իմ խորհուրդիս համաձայն վաճառած է էլմասեան [սուտ] և որոշած ընտրիլ պ. Մամբրէն : Ես էգնանահանի քով ո՛չ 40 եւ ո՛չ աւել 400 ֆր. քով երթացող մէկն եմ : Փարիզարանակ էթէ ոչ հայ բայց Ժրանասցի, Անգլիացի կամ Գերմանացի վաճառականները այդ բանը լաւ գիտեն : Եթէ էգնանահան մարդիկ ունի պաշտօնի դնիլիք ամսական 60-80 ֆրանքով քրաց տեղեր ունիմ այժմ տեղաւարելու, կրնայ ինծի աւագրկել : [պոսա՛վօ]

Ե. — Էլմասեան ինքզինքը ազգասէր, անձնուէր նահատակ մը ձեւացնելով, իրենց իր մօրեղբորէն մատնուելով պօլսէն վախճիլը իրը հերոսութիւն ներկայացնելով եւ իր Զօպանեանէ ու Զրազէ սրբաբոլւած մէկ յօգուածի մը «էօպէէն»ի մէջ ապագրուիլը իրը մեծ գործունէութիւն մ'առնելով զիս [ու այդպիսով մեր գերգաստանը] կուգէ ցեխոտիլ՝ զատագրութիւն ճգնելով իմ եւ Սուլթանի մանկուկի Միւնիքի մէջ անցած մէկ զէպը : (')

— Դուքուեան գերգաստանը որ (') Գերգաստանի խղիւրդ ուրիշ կը հանէք. ընտանիքի մէջ չարն ալ կը գտնուի բարին ալ :

տաճկահայաստանի այլեւայլ գաւառներ, ինչպէս Մուշ, Արազկերտ, Պալազիտ, Երզնկայի զիւղեր, Բաղէշ, Սոււադ, Պուրսա, Պօլիս՝ եւ Ռուսահայաստանի ինչպէս Աղէքսանդրապօլ, Պաքու, Պատմու. Կարս, Էւն, ունի ցրուած տասնեակներով ընտանիքներ, որ կը բաղկանայ աւելի քան 5000 անդամներէ, որ հայ յեղափոխական ողջակէզի տաճարին վրայ դրած է առաջին հերոս ու նահատակներէն մին՝ յանձին Գուր Գաբուի նահատակ Յարութիւն Դուքուեանին, որ Սասնայ առաջին պարագահատիւթներէն մին տուած է յանձին Պօղոս մէս. Մուրատեան Դուքուեանին, որ Մուսա պէկի խնդիրը հրահարողներ, Պիլիսի մեռած հայ ժողովուրդը ցնցողներ, Նուրի-նիւր եւ ինտերնիւր վերաւորող ու շանսատակ ըլլողներ, Թագաս Աքքեայ քսորուողներ տուած է յանձին Նազար, Վարդան, Տ. Մ. Դուքուեանի, Գրիգոր Դուքուեանի, Յակոբ Խ. Դուքուեանի ձ.ձ. որ այսօր 40 է աւելի քանստարիկեալներ կը հաշուէ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ բանտերուն ու քսորավայրերուն մէջ՝ էլմասեանի մը պէս մէկու մը ձրի ամբաստանութեամբը չէ որ կարատաւորուի : (Այս տղերք գրողը 12 տարի է ի վեր կը գտնուի յեղափոխական կեանքի մէջ, վեց անգամ բանտարկուած եւ այսօր կը կրէ 6 տարուայ դատապարտութիւն մը որ արուած է իրեն իր 17 տարեկան հասակին մէջ. չէ եղած մէկը որ արատ մը կրնար քսել անոր, մոռնար մը ընա՛ւ չպիտի յաջողի) :

Ես Միւնիքի հետ գործ ունեցած եմ, բայց ոչ Դուքուեանից անուշով, էլմասեանի այս յայտնութիւնը մասնաւորիւ մէ. որ անշուշտ Միւնիքը պիտի վարձատրէ, բայց այդ յայտնութիւնը զիս ոչ միայն չանպատելի՝ այլ հակառակը : — Ինչ կուզէ ըսել էլմասեանը. «Ես իմ թուրքերէն տաւերը տուած եմ Միւնիքին որ զիս իբր Սուլթանի հաւատարիմ մարդ թուրքիա զրկէ, բայց ես կաւեցնեմ» «Ոչ թէ ձեռքս անցած անպէտք թուրքերէն տառ

այլ 10,000 ֆր., 20,000 կուտայի, թուրք կըլլայի, մօլթոյի սարդի կը փաթթէի գլուխս եթէ Միւնիքը համաձայնէր զիս իմ ծննդավայրս զրկել՝ առանց կասկածի : . . Միւնք ալ մեր ծրարիւր ունէինք : Զգացմունքները չեն կրնար սահմանափակուիլ եւ ամէն ծրարիւր հրապարակաւ չի մեկնուիր : [Զարգարացաք]

Սուլթանի մանկուկի Միւնիքը երեք-չորս տարի առաջ երբ իմ իրեն ըրած խաղը ըմբռնեց այսպէս ըսաւ. «Ոչ դուն, ոչ քո Նազար աղան, ոչ քո Սերոբ քաջան չպիտի կրնան խաղալ մեզի հետ, ըլլայ հոս կամ թուրքիա» բայց այսու հանգիւստ իր կաշին ապահովելու համար ֆրանսոյի տրաւքին գործոց նոտարարին եւ ոստիկանութեան զիմեց զիս աքսորել կամ զէթ արտաքսել տալ՝ ինչ որ չը յաջողեցաւ : Մեզ կը մնայ այժմ ըսել «Ո՛չ Սուլթանի մանկուկի Միւնիքը, ոչ Միւնիքի մանկուկը Էգնանահանը եւ ոչ Էգնանահանի մանկուկը» էլմասեանը կրնան զմեզ աղտոտել : [բայց հաստատեցիք]

Եթէ ես Զօպանեանի դրաշարութիւնը յանձն առն՝ իմ Միւնիքի հետ ընկիւք խաղը գլուխ հանելու եւ ծննդավայրս երթալու համար էր : Այդ մասին Զօպանեանի հետ համաձայնեցայ զալէս երկու ամիս յետոյ՝ իթէ չեմ պաշիր, եւ ոչ թէ զրաշարութեամբ ապրելու համար, առի կրնայ հաստատել ինքը Զօպանեանը : Եթէ չահիլ ուզեմ կարող եմ շտի գործեր ստեղծել եւ ոչ թէ ուրիշին գիմիլ : Առաջ սպասելու որ Զօպանեան նեղութիւն ստանան ըսածս հաստատուելու կըրնամ աւելցնել որ ես Զօպանեանի քով աշխատած եմ ոչ թէ իբր գրաշար մը, այլ եղած եմ իրեն համար մեկեմիս մը, անձնուէր ընկեր մը, եղբայր մը, եւ զործակից մը մինչեւ 1903 թիկ. 30 : Զօպանեանին իմ ըրած գոհողութիւններ 1000 ներկանցին, ինչ որ գրաշարի մը բա՛ւր չէ, ապացուցանելու համար ըսածներս առայժմ կարծեմ կը բաւէ

Զօպանեանի սա երկտողը, իմ անձնուէր եւ ազնիւ քառեկալիս, Պ. Արսէն Դուքուեանին, ի յիշատակ չորս տարուայ զործակցութեան Փարիզ 1902, Ա. Զօպանեան

Կը յուսամ որ մամուլի սնահատութիւնը յարկելով կը հրատարակէ գրութիւնս, որով խնդրեմ ընդունեցէք քաղաքավարական բարեւանս :

յունի. 3 1905 Ա. ԴՈՒՄՐՈՒՆՅԱՆՑ Փարիզ

ՊԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՐԿԱՅԻՆ
ՊԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՐԿԱՅԻՆ
1905 9 Յունիս
Վաղարշապատ

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետը Տիգրիս գացած եւ հոն հիւանդացած էր : Անցեալ օր առնուած լուրի մը նայելով, Ն. Ս. Օծութեան առողջութիւնը վերահաստատուել սկսած է :

— Պարկաշի աղգայնոց անվերջ կռիւները պատճառ եղան որ առանց քահանայի մնան : Հեռագրով Պատրիարքարանէն քահանայ խնդրած են. իսկ պատրիարքարանը Թիլիպէի քահանաներէն մին Պարկաշ զրկել

ՆԵՐՍԵՍ ԱՅՏԱՐԱԿԵՑԻ (Արտատպուած ԲԱԶՄԱՎԷՊ հանդէսէ)

Կաթողիկոսը խնդիրը մերժեց եւ գրեց նորան պատասխան, թէ եկեղեցական օրէնքը սահմանուած է առանց բացառութեան բոլորի համար, լինեն հարուստ, թէ աղքատ. եւ թէ հոգեւոր իշխանութիւնն իրաւունք չունի բացառութիւն անելու : Խաչատուր աղան չբաւականանալով կաթողիկոսի պատասխանով աղարկել էր էջմիածին առանձին միջնորդ Պետրոսեղի բնակիչ աղուական Ագաթօն Դաւթեան Ակիմեանցին : Իսկ սա իմանալով, որ Թիֆլիսեցի Դաւթ Թովանիսեանց Թամաշեանցին Ներսէսը չատ է յարգում, նորան էլ վերցրած ի միասին եկել էին էջմիածին եւ նոյն խնդրի համար միջնորդում էին եւ խոստանում տան հազար մանկթ յօգուտ էջմիածնի նուիրել : Կաթողիկոսը չատ յարգանքով ընդունեց նորանց վեհաքանութ. ժողով գումարեց Սինոդի անդամներին եւ միարան հպիսկոպոսներին ու վարդապետներին : Երանց նորանց Լազարեանցի խնդիրն եւ նորանց կարծիքը հարցին, բաց ի Դուկաս հպիսկոպոսից բաւորը միարեւան անհամաձայն գտնուեցին : Իսկ Դուկաս հպիսկո-

պոսը կարելի էր համարում, որ ի պատիւ տղի բարերար Լազարեանց տան՝ բացառութիւն անի. բայց կաթողիկոսը յայտնեց, թէ ժողովներով հաստատուած եկեղեցական օրէնքը ոտի տակ տալ, եւ դարձեալ մերժեց Ակիմեանցի եւ Թամաշեանցի միջնորդութիւնը : Այս եղաւ պատճառ Լազարեանց դժուրեան Ներսէսի զէմ եւ ախուհեալ նորանց բազմամեայ բարեկամութիւնը փոխուեց ռիսիւրմ առեւ լուծեան, եւ ամէն միջոց գործ գրեցին Ներսէս կաթողիկոսին վշտացնելու : Միւնիքին ժամանակ աղա ինչապաւն իւր ցանկութիւնը կատարեց՝ Բեաւարբոյ առաջնորդ Մատթէոս հպիսկոպոսի միջնորդի Նա գրաւեց հպիսկոպոսի համաձայնութիւնն եւ վերջինն հրաման տուեց ու վերսիշեալ չհաս արեւակցական պատկերը կատարեցին քահանաները, կաթողիկոսից գաղտնի : Մատթէոս հպիսկոպոսին ապահովացրել էր աղա ինչապաւնը, խոստանալով, որ եթէ կաթողիկոսը նորան այս գործի համար պատմի ենթարկի, ինքը կաշխատի պաշտպան լինել նորան կառավարութեան միջոցով : Երբ որ կաթողիկոսն իմացաւ Մատթէոս հպիսկոպոսի պօրնի հրամանատարութիւնը՝ կանչեց նորան էջմիածին, բայց նա սպաւնելով ինչապաւնը աղայի պաշտպանութեանը՝ չեկաւ : Կաթողիկոսը գրաւոր հրաժարեցրեց նորան Բեաւարա-

րիոյ վիճակի առաջնորդութիւնից, նա թողնի ինչեւ քաղաքն եւ գնաց Պետրոսեղի ու ապաստանուեց Լազարեանցներին :

Նիկողայոս կայսրի մահից յետոյ պատերազմին վերջ տուեց հաշտութեամբ : Աղքատանք Բ. կայսրի Թագադրութիւնը նշանակուած էր 1856 թուի օգոստոսին : Լազարեաները աշխատել էին Լանսկոյ նախարարի միջոցով, որ Ներսէս կաթողիկոսին ինքը չհրաւիրուի ներկայ լինելու : Եւ ուրիշ մէկին ուղարկել իբրեւ ներկայացուցիչ : Այդպէս էլ գրուել էր. եւ կաթողիկոսը նախարարին խնամ պատախանելով եւ յայտնելով իւր վիշտը՝ տեղեկութիւն տուեց, թէ Սարգիս արքեպիսկոպոսին նշանակել է ներկայ լինել կայսեր Թագադրութեան եւ օծման հանդիսին : Իսկ առանձին նամակ գրեց կոմս Օռլովին, որ իւր նախածանօթն էր եւ այն եւ այն ժամանակին չէ՛ք էր ժանդարմի, նոյնպէս գրեց իւր վաղիմ բարեկամ իշխան Վարանցովին, որ Թագադրութեան հանգիսին ներկայ գտնուելու համար Մոսկուա էր գնացել. երկուսին էլ իւր վիշտը եւ կասկածը յայտնեց թէ կ'սկսածու է, որ Թագադր կայսրի բարեհաճութեամբ եղած լինի իւր ներկայ չլինելը :

(Շարունակելէ)

հրամայած էր, բայց թաղ խորհուրդը քահանաներէ մէկին հիւանդ բլլալը պատճառ ցոյց տուած է:

—Տրապիզոնի նորընտիր առաջնորդ Տ. Ներսէս եպ. յայտնեալն Ս. Թնուդիին իր պաշտօնատեղին հասած և իր նոր հօտ հոգեւարարէս միտմարել սկսած է:

—Արմէնիայի մէջ կը կարգանք հետեւեալը, որ Պօլսէն գրուած է Ռէֆորմ լրագրին

«Երկու Հայեր որոնք յեղափոխական շարժումների մասնակցած լինելու ամբաստանութեամբ դատուած էին երկու տարի առաջ Խարբեղի դատարանին առջև, և իրենց յանցանքներէն ունէ ապացոյց չէր գտնուած և իրենք ալ իրենց տրուած տանջանքներին հակառակ, ունէ խոստովանութիւն չէին ըրած, այսու ամենայնիւ մահի դատապարտուած էին: Ֆրանսական միջամտութեան հակառակ, պատժի գործադրութեան յետագում պահանջած էր հրտման ելաւ վճիռը գործադրելու գեկտ. 26 ի կիրակի օր:

«Առտուն կանուխ, երկու դատապարտեալներին բանտէն դուրս ելած միջոցին, խուժանը յարձակեցաւ անոնց վրայ և ստաքերէն քաշկռտելով տարաւ մինչև գլխատման տեղը ուր երկու դահիճներ կը սպասէին մըստովաճառի գանակներով զինուած:

«Երկու Հայերը գետինը պառկեցուցին և հորթերի պէս խողխողելով կտոր կտոր ջարդեցին: Զօրքերը կը գոռարանային զըս պել խուժանը որ կոռնար:

—Տեղւոյս «Հայկական Ընթերցարան»ը փոխադրուեցաւ աշրած Ապտիւրահման մզկիթին գէմը:

Նոյն ընթերցարանին ի նըպատ կազմուած վիճակահանութիւնը ամսոյոյ 9 ին տեղի ունեցաւ և հետեւեալ թիւերը շահեցան.

103,	60,	155,	81,	116,
195,	192,	112,	157,	156,
87,	110,	153,	144,	154,
164,	148,	152,	10,	91,

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԲՈՒՍԻԱՏԱ

Ի Խ Թ Ի Լ Ա Լ

Բէթէրսպուրկոտան յունվար 9 թարիխի թէլիքտֆէ շու միւսհիշ հաւատարմութիւն վերելոր:

«320 ֆապրիկալարըն իշհիւրի, եանի 140,000 քիշի իշիւրի թաթիլ իթիւրիւր: Ամէլէնին պու հարէքեաթընա

րահպէր օլան կիարունուլ նամ բարաս տէրտէսթ օլընտը, ֆաթ պիր սաաթտան սէրպէսթ պըրազըլտը: Բէթէրսպուրկ մէթրաքօլիտի մէրգում բարասա գարշը անաթէմա օգուտու շու աղըր վազաւար էանառընտա էհալիի բսեանա թէշ վիգ իթաիկինտէն տօլալը: Պու կիւն իթիւրալ վուգու պուրուր գօրգուսը իլէ՛ ասքէրլէրին թաամտան սօնրա թօքլանըմադընա էմիր վէրիւտի թէրսհանէ վէ թօքհանէ էթրաթլարընա ասքէրիյէ սըզը թէտպիւրլէր էէ ալընմը տըր:

«Իշհիւրիին մուրախաւարընը Զար պու կիւն էօլլէնտէն սօնրա զըշ սէրալընա գապուլ իտէճէք տիր: Էհէմմիյէթի վազաւար գուհուրա կէլէճէք կէօրիւնիյօր:

Բէթէրսպուրկ իթիւրալընտան տօլալը միւթէտտիտ թէլէկրաֆլարըն իշարըլըքէ, իթիւրալէք միւթհիշ: Էհալի Զարըն սէրալը իւզէրինէ հիւճում էյլէմիշ ֆաթաթ ասքէրլէրտէն կէրի սըրիւլմըշ: Էօլլէնտէրին վէ եարէլիլէրին մըզտարը 25000 քիշիտէն զիյաւտ տիր: Իքի ժէնէրալ եարէլէնմիշ վէ կրան տիւք Սէրէլէյ գուրպան կիթմիշ: Էհալի կրան տիւք Ալէքսիւնին սէրալընը թաշլալալ բէնշիլիլէրինի գըրմըշ: Իթիւրալ կիճէ կիւնտիւզ տէվալ իթմիշ վէ ճիւլար քէօլլէրտէն պիւնիլէրէն իշհիլէր շէհրէ տօլմուշ իտէտէ, էն էվլէլիւրահսըլ պիր նիւմայիշ իտուլ Զարա իթիտա վէրմէք իթէնիլմիշ, ֆաթաթ ասքէրլէրին սիւրահ իթիւրալ իթմէլէրի իւզէրինէ, իթիւրալընտա տախի սիւրահ միւրաճաաթա մէճպուր օլմուշլար: պունըն իւզէրինէ ասքէրլէր պաղը նօգթալարտա պա խուտուս վասիլէվսքի մէյտանընտա էհալիյէ գարշը թօքտախի աթմըշլար: Իթիւրալը թէշքիլ իտէն կարօնի նամ բարաս օլմուշ տըր: Պու բարաս «Բուս իշհիլէր իթիւրհաւընըն» մուէտտիի օլուպ իշհիլէրին պաշ գօմանտանը սահիպի աւտ օլընըյօր:

—Նօվօե վրէմիս նըն իշարը իւզըքէ, Բէթէրսպուրկոտան եօլլանըլան մուհիւմաթըն էքսէրիսի Մուգտէնէ կիտէնէ գաւար զայպ օլմագաւ ըմըշ: Սէքէթլէր պօշանմըշ վէ մալ եէրինէ չէօփլէր տօլմուշ պուլընըր ըմըշ վէ պիր տէֆատէ 100 սանորգտան եալընըլ 12 սանորգ պուլընմըշ: քէզա պիւթիւն վալիօնլար զայպ օլուր վէ գրոյթթի բաքէթլէր հիշ էլէ կէշէլէր իմիշ: Պու տէքէճէ ալըք իւրընըլըք թիւրքիս վէ Ռուսիա իտարէլէրինէ մախսուս տըր:

Մ Ո Ւ Հ Ա Ր Է Պ Է

Բ. Արթուրըն տիւշմէսինտէն պէրու Մտնչուրիտա ահվալ թէպտիլ օլմամըշ տըր: Իքի տիւշման օրտուլար պէօլիւկ գուվլէթլէ հիւճումա հաղըրլանմըշ տըրլար: Ժէնէրալ Դուրօթաթըն պու մագստլէ թէրթիպաթընը իքմալ իթմիշ օլտըլընը վէ շու կիւնլէրտէ ումում հիւճումա պաշլալաճաղը թէլէկրաֆ պիւտիլիյօր:

Եէնի սէնէ միւնասիպէթի իլէ Զարըն ումում ասքէրլէրէ կէօնտէրտիկի թէպրիզնամէ տուհտան ասլա պահս իթմէյուպ, մուհարէպէնին տէվալ իտէճէլիւնի վէ Ալլահըն ինայէթի իլէ նիշայէթ տիւշմանա զալէպէ շալընաճաղընը սէօլլէյօր: Ֆաթաթ աթիլ Ալլահըն հագսըզ պիր մուհարէպէյէ ինայէթ պուլարաճաղընա ասլա գաննաթ հասըլ իտէմէյօրըլ:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

—Ֆրանսա հէյէթի վիւքէլաւընըն իթիթիսաթընը Մ. Գօմպ ճոււհուրիյէթ ըէյիտինէ թագաթիւ իթտի վէ իթիթիա գապուլ օլընտը: Միւլի վէ բուհպան ֆըրգալարընը զայրիթի իլէ Մ. Գօմպ էքսէրիլէթի զայպ իթմիշ օլմալլէ իսթիթի իթմէկէ մէճպուր օլաւ:

Ճոււհուրիյէթ ըէյիտի Մ. Լուպէ եէնի գապիլէ թէշքիլիւնի Մ. Բուվիէ իհալէ իթիթի Պու գաթ ասթիւրը վէ թարաֆտարընը իլէ կէօրիւշտիւքտէն սօնրա ճէվալընը վէրէճէք տիր:

ՍՕՆ ԹԵԼԵԿՐԱԳՐԱՐ

Սթանպուլ 10 յունվար
Բում չէթալարը Մաքէթոնիտա աթէլիյաթա տէվալ իթմէքտէ տիրլէր: պու սէպէպլէ պուլկար էհալիսի հէյէճան ու տէհէթտէ պուլընըյօր: Պիր չօք Բում ճասուլար Մանասթըրա կիրտիլէր չէթա ըէյիտիլէրի իլէ իթիւրալ իթմէք իշիւն:

Բարիզ յունվար 10
Վիւքէլա հէյէթի գաթիէն թէշքիլ օլընտը: Մ. Բուվիէ վիւքէլա ըէյիտի վէ մալիյէ նաղըրը, Տէլքասէ Խարիճիէ, Պէրթօ Հարպիէ վէ սաիրէ:

Բէթերսպուրկ 10 յունվար
Իթիւրալ վիւրայէթլէրտէ տախի եալըմագտա տիր: Մօս կուտաճտէսաաթէվաստաթօլտա ֆէվզէլտտէ հէյէճան հիւքմ իթմէքտէ տիր: Սէվաստաթօլտա հիւքիւմէթ տէքօլընըն իքի

նօգթալարընտան եանկըն պաշլաւտը, ֆաթաթ թէրսհանէլէր գուրթուլտը:

Բարիս 10 յունվար
Իթալիա մէնպալընտան պիր թէլէկրաֆա պիւնաէն, ֆիւլանտիտա գուհուր իթմիշ գաւարա ազալարը վէ էշրէֆան վէ զէնկիլիլէր ըսեանա րահպէր օլմուշլար:

—«Նօվօե վրէմիս» կաղէթանըն պիւթլէն մաքիւնալարը էհալի գըրտը, Էլէքթրիք ֆապրիգալարը գաբանտըլար: Մօսկուս Բէթէրսպուրկ շըմէնտըքէրինի պօլմուշլար: Օն պին նիւմայիշհիլէր Զարօք Սէլօնըն եօլընը քէմէյէ շալըշտըլար:

Բարիզ 11 յունվար
Էվրոքա կաղէթալարը միւթէթիգէն Բէթէրսպուրկ գաթթալընը իթհամ իթմէքտէ տիրլէր:

Բէթէրսպուրկ 11 յունվար
Շայէթա պիւնաէն քիշնէվ էհալիսի տախի իթիւրալ շըգարաճագ, Բարաս կարօնի պիր իլաննամէ իլէ միւլլէթի իթիւրալը սօնուսա գաւար տէվալ իթմէկէ տալլէթ իտէյօր վէ պիւկիւնահ գուրպանլարըն գանը միւլլէթի վէ Զարը ալըրտը տէմիշ տիր: Զարօք Սէլօ սէրալընտա տէհէթ հիւքմ իթմէքտէ տիր: Բէվալլէթէ կէօրէ Բէթէրսպուրկ օրտուսընըն պիր ալալըն էհալի իւզէրինէ սիւրահ իթիւրալ իթմէք իթմէմիշ տիր:

Պալիկ սթասիօնընտա թօքլանմըշ օլան իշհիլէր իւզէրինէ տիւն ազալաթ թօքլար աթըլտը իշհիլէրտէ բաթլայան էճաղար պուլընտըլը շայի օլմուշ տըր: Սէվաստաթօլ 11 յունվար
Պահրիյէ տէքօլարընտա գուհուր իտէն եանկընտան պիր գպշ եիւզ պին բուպիլ խասաթաթ հիսապ օլընտը:

Իթիւր 11 յունվար
Ամիրալ Թօկօ քէնտի աօնանմաւընա պիրլէշմէք իշիւն պուրատան հարէքէթ իթտի:

Սօն սէնէ զարֆընտա ճարօնըլար 23 վարօրար եէսիր ալտըլար Բ. Արթուրըն մուհասէրէսի էանասընտա պուլընըն 13 ի ուուս վէ 7 սի ինկիլիզ վարօրարը ըտըլար: 25000 թօնօ քէմիւր միւսատէրէ իտիւլիշ տիր: 309 զապիթ վէ 17511 եէսիր ասքէր Բ. Արթուրտան ճարօնիայա եէթիշտիլէր:

ԱԶԳԻ

Տ. Տօք. Թորոտան վիրջականապէս քաղաքս հաստատուած ինկիլ, կընդունի ամէն տեսակ հիւանդներ կիւսօլէն վերջ ժամը 2 էն մինջիւ 4:

Տունավաքս փողոց թիւ 3

Одговорникъ А. Курбетянъ
печатница—«Взаимность», Варна